

On és i cap on va el sector radiofònic

Per primera vegada, els professionals de les ones s'han aplegat en un congrés

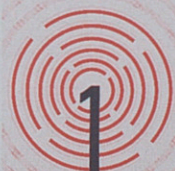
—Miquel Àngel Jiménez—

Els dies quatre i cinc d'octubre, en el marc de Sonimag, els professionals, empresaris, docents i investigadors de la radiodifusió catalana es van aplegar en el I Congrés de la Ràdio a Catalunya. Ha estat una ocasió única per analitzar on és i cap on va el sector radiofònic català.

Després de 72 anys d'història, la radiodifusió catalana ha viscut el seu primer congrés. A primer cop d'ull sobta que hagin calgut més de set dècades perquè els professionals del sector s'apleguessin en un fòrum de debat i reflexió; més encara si recordem que Catalunya va ser pionera a l'Estat d'aquest mitjà. Diverses són les causes que expliquen aquest buit.

Cal recordar que el nostre país ha viscut en tots els ordres, inclòs el comunicatiu, sota l'opressió de 40 anys de dictadura centralista. No va ser fins a l'Estatut de 1980 que la Generalitat va poder tornar a recuperar, amb limitacions, les competències radioelèctriques arrabassades amb la força de les armes després del cop d'estat de 1936. Per tant, hem viscut sota una forta dependència de Madrid, tant de la ràdio pública com de la privada, amb absència d'iniciatives privades pròpies que reeixissin (fracàs de Cadena 13) i un sector públic dependent de l'Estat, fins a l'aparició de la CCRTV.

Amb la consolidació de la democràcia van començar a donar-se les condicions per tal que la ràdio catalana, en el marc de l'Estat de les autonomies, adquirís la consciència de col·lectiu amb trets diferencials propis. Tot i això, les transformacions del sector audiovisual (concentració amb grups de comunicació social, augment del nombre d'emissores i per tant de la

I Congrés de la Ràdio a Catalunya

4 i 5 d'octubre de 1996
SONIMAG 96
Fira de Barcelona

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Comunicació
Audiovisual i de Publicitat

Edifici I-08193 Bellaterra (Barcelona), Spain
Tel.: (3) 581 15 40 - (3) 581 15 88
Fax: (3) 581 15 40

—Han calgut més de set dècades perquè els periodistes de la ràdio s'apleguessin en un fòrum de debat i reflexió—

Primera radiografia panoràmica de la ràdio a Catalunya

A la primera jornada del Congrés de la Ràdio a Catalunya, com una activitat paral·lela, es va presentar el llibre *La ràdio a Catalunya*, del qual són autors Josep M. Martí (director de la recerca), Montse Bonet, Juanjo Perona i M. Salvadó.

El llibre, editat pel Centre d'Investigació de la Comunicació de la Generalitat, és una acurada anàlisi del sistema radiofònic català. Josep M. Martí, professor de la UAB i director de Ràdio Barcelona, tracta en aquest estudi la pluralitat de temes que afecten el sector: història, emissores, programació, marc legal, audiència, llengua i economia, entre d'altres.

Fins ara, els estudis existents s'havien mogut en investigacions profitoses però parcials; aquest llibre és, doncs, la primera radiografia panoràmica del sector que es realitza al país.

La ràdio a Catalunya esdevé una eina fonamental de consulta per a professionals, estudiants de comunicació i, atès el seu estil planer, per a qualsevol persona que se senti atreta pel món de la radiodifusió.

Són moltes les dades incloses en l'estudi que criden l'atenció i que retraten la importància del sector; les tenim al davant, però de vegades ens són completament desconegudes:

- Més del 60% dels catalans escolten la ràdio cada dia.
- A Catalunya hi ha 410 emissores de ràdio.
- La ràdio mou a Catalunya més de 10.000 milions de pessetes.
- La programació generalista és dominada per la informació i l'entreteniment.
- El *prime-time* radiofònic va de nou a dotze del matí.
- Els catalans dediquen dues hores al dia a escoltar la ràdio.
- Només el 30% de l'oferta radiofònica és en català.
- La casa és el lloc preferit per escoltar la ràdio.
- La FM arrossega el 86% de l'audiència.
- Rànquing d'audiència al 1995: 1) Catalunya Ràdio, 2) Ràdio Barcelona, 3) Onda Cero, 4) COPE, 5) 40 Principales, 6) RNE 1, 7) Cadena Dial, 8) Grup Tele-Taxi, 9) RAC 105, 10) Ràdio Club 5.

competència entre elles, flexibilitat del mercat laboral i conseqüent competència entre mitjans, disparitat de rols professionals, etc...) no han ajudat a possibilitar que els professionals de la ràdio a Catalunya trobéssim un espai i un temps per trobar-nos, contrastar opinions, analitzar el present i preveure el futur.

Perquè el Primer Congrés fos realitat ha calgut la iniciativa d'una institució independent: el departament de Comunicació Audiovisual i Publicitat de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB. Ha estat una mostra de fidelitat a una tradició de docència i investigació —que cal reconèixer en el 25è aniversari del centre— i un acompliment admirable del paper que correspon a la universitat pública catalana en el teixit social.

Tanmateix, és just de reconèixer que la positiva i calorosa acollida de la iniciativa per part de RNE a Catalunya, de l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada i de les emissores de Catalunya Ràdio, i la col·laboració de totes les institucions implicades (EMUC, UPF, Col·legi de Periodistes,...) demostren que la ràdio a Catalunya es mou, a priori, en unes coordenades diferents als atacs grollers i barroers entre mitjans i professionals de la resta de l'Estat.

El fet de ser la primera trobada d'aquest tipus ha fet que les tres sessions del Congrés mostressin una pluralitat, potser excessiva, de temes a debatre. Nou ponències, amb les seves nou taules rodones respectives, han perfilat algunes de les grans qüestions del sector i, després d'un debat d'alt nivell i molt animat, recollit a bastament per la premsa, han produït

un conjunt de conclusions consensuades.

En primer lloc, els més de tres-cents participants al Congrés han estat d'acord que la radiodifusió catalana té unes característiques específiques que la diferencien de la resta de l'Estat espanyol. És una afirmació que té els seus fonaments en raons històriques, lingüístiques, de tipologia dels agents que actuen al sector, d'oferta programàtica pròpia i de comportament de l'audiència catalana. Podem afirmar, doncs, que estem davant del fet diferencial audiovisual.

Un altre dels temes que ha centrat els debats del I Congrés de la Ràdio a Catalunya ha estat el marc legal. Marc legislatiu qualificat pels congressistes com a poc sòlid i, per tant, necessitat d'una redefinició que porti a la creació d'un de nou, que hauria de recollir l'assumpció de competències plenes per part de la Generalitat, l'estudi de la viabilitat d'una autoritat audiovisual independent que supervisés el sector i la modificació del sistema de concessió de freqüències per tal que no es presti a l'exercici arbitrari del poder.

Particularment calents han estat els debats en referència a la coexistència i configuració dels sectors privat i públic a Catalunya.

La recent iniciativa de creació de COM Ràdio, projecte afavorit per la Diputació de Barcelona, va rebre dures crítiques en el transcurs del Congrés per part de les emissores privades locals i la Fundació de la Ràdio i la TV Local a Catalunya. Darrere d'aquesta polèmica puntual, amb rerafons polític, s'amaga la lògica preocupació del sector privat, que veu com el sector públic creix cada dia més en oferta i

—Particularment calents van ser els debats sobre la coexistència i configuració dels sectors privat i públic—

A la plana de l'esquerra, la Comissió organitzadora del Congrés. D'esquerra a dreta: Ramon Mateu, director de RNE a Catalunya; Salvador Solé, president de l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada; J.M. Clavaguera, director de les emissores de Catalunya Ràdio; Josep M. Martí, professor titular de la UAB i director de Ràdio Barcelona. En aquesta plana, a dalt, Josep M. Balcells i Josep Pernau, i a sota, B. Espadalé, conseller delegat de Ràdio Olot, Ràdio Ripoll i Gironina de Ràdio, Josep Puigbó (TV3) i altres congressistes.

nombre d'emissores. En aquest context, diferents congressistes varen preguntar-se si té sentit mantenir l'oferta de RAC 105, quan des de la iniciativa privada ja s'ofereix el mateix tipus de radiofórmula musical especialitzada.

Els congressistes varen optar per una conclusió de consens, que recull l'esperit de coexistència pacífica de la ràdio catalana, on s'afirma que al sector públic, al qual es reconeix el seu paper determinant en la normalització de la llengua, li cal una reordenació i una racionalització que fixi la funcionalitat de l'oferta dels diferents nivells de l'Administració i de la seva complementarietat. En aquesta línia, ha estat exemplar el director de RNE a Catalunya, Ramon Mateu, que ha reivindicat el paper complementari de Ràdio 4, en manifestar la seva intenció de convertir-la en una radiofórmula temàtica en la qual s'hi vegin implicats tots els sectors, des de les universitats fins a les ONGs, amb la convicció que, si s'aconsegueix, Ràdio 4 no serà mai més qüestionada.

A judici dels congressistes, la reordenació que es reclama a la ràdio pública també s'hauria de fer efectiva en el sector privat. En els debats s'han posat de manifest les dures condicions de finançament en què es mou la ràdio local i comarcal privada i la necessitat que una ràdio que es defineixi com a local faci compatible

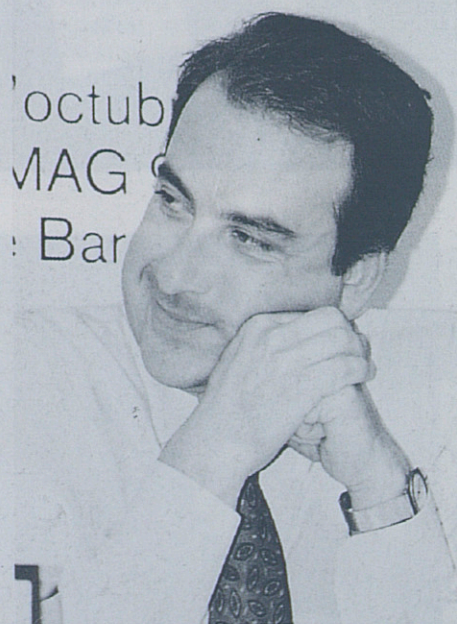

l'afiliació amb una cadena estatal amb el respecte per la seva pròpia audiència. En relació a aquest fet, el I Congrés de la Ràdio a Catalunya ha demanat més sensibilitat a les grans cadenes estatals en l'emissió de programació local en català.

FOTOS: REGINA CARNICER

—S'hi va palesar la lògica preocupació del sector privat, que veu com el sector públic creix cada dia més en oferta i nombre d'emissores—

A dalt, Andreu Buenafuente i Xavier Grasset, conversant als passadissos del Congrés.

A sota, Antoni Bassas i Josep Cuní en les seves participacions en taules rodones.

En aquest sentit, la taula dedicada a "Llengua i Comunicació", que ha comptat amb una ponència de Joan Barril i la participació, entre d'altres, d'Andreu Buenafuente i de Justo Molinero, ha demanat una presència més gran del català en el sector privat, especialment en les programacions generalistes i en les franges de màxima audiència. Resulta paradoxal que, mentre que més del 90% dels catalans entenen la llengua que els és pròpia, la ràdio en català tan sols arrossegui un 30% de l'audiència catalana.

Aquesta baixa xifra ha estat motiu de preocupació al Congrés. Els congressistes han

considerat una eina molt important el fet de comptar amb estudis que permetin un millor coneixement de la composició de l'audiència, tant en un sentit quantitatiu com qualitatiu. El debat ha posat en evidència la manca d'un estudi específic per a Catalunya, el qual tingui en compte la realitat del mitjà i resulti útil per a les ràdios locals i comarcals.

Aquest àmbit de discussió va comptar amb l'aportació del director gerent de l'EGM, Juan Luis Méndez, el qual, en una conversa amb Capçalera, tot i mostrar-se d'acord amb la necessitat i eficàcia d'estudis més concrets, recordava que "mentre la precisió dels estudis es multiplica aritmèticament, els costos ho fan geomètricament".

En l'apartat dels continguts, els congressistes s'han mostrat força interessats davant l'exposició que el professor de la UAB JJ Perona ha realitzat entorn de l'oferta programàtica a Catalunya, "excessivament homogènia tant a les generalistes com a les especialitzades i municipals", segons ell. En el marc d'una competitivitat ferotge, els programadors tendeixen a ser conservadors, copien models que ja funcionen i aturen la possibilitat d'accés de noves propostes de continguts, que sempre resulten arriscades. Davant d'aquesta situació, el Congrés ha considerat necessària una aproximació entre els teòrics de la comunicació i els professionals, la qual permeti de definir un nou model programàtic de la ràdio generalista i de les radiofórmules a Catalunya, on —no ho oblidem pas— es concentra una important part de la producció de les cadenes que emeten en el conjunt de l'Estat.

D'altra banda, com era d'esperar en el temps de les autopistes de la informació, la tecnologia també ha tingut el seu espai als debats. La digitalització i les transformacions que experimentaran els suports clàssics preocupen el sector. Tots els radiofonistes han estat d'acord en el fet que es preveuen importants canvis i que l'adaptació dels professionals serà imprescindible. No obstant, algunes aportacions al Congrés, tot fugint de l'enlluernament tecnològic, han qüestionat la viabilitat econòmica de la ràdio digital de pagament.

Per cloure aquesta breu aproximació a les conclusions del I Congrés de la Ràdio a Catalunya, i amb perspectiva de futur, els congressistes han coincidit a assenyalar que a la ràdio catalana li caldrà fer un esforç per tal d'adaptar-se als nous temps, sobretot tenint en compte la insuficiència dels recursos publicitaris —el "pastís" no dóna per finançar la privada i una part de la pública—, amb l'afegit de la degradació constant del cost de les insercions publicitàries que viu tot el sector audiovisual, especialment la televisió.

Els debats de totes les taules rodones i les conclusions finals definitives d'aquest I Congrés de la Ràdio a Catalunya es recolliran en un llibre. Ara, després de l'èxit de la trobada, comença el treball per a un proper II Congrés ●

—Es van posar de manifest les dures condicions de finançament en què es mou la ràdio local i comarcal privada—